

Datum 2016-03-18
Vår referens FB

Diarienummer

934/2016

Socialstyrelsen

Remissvar

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hem för vård eller boende

Vårdföretagarna, som är en arbetsgivar- och branschorganisation för privata vård- och omsorgsgivare, vill härmed lämna följande synpunkter på ovanstående remiss.

Vårdföretagarna ställer sig på det hela taget positiva till föreskrifterna och de allmänna råden om hem för vård eller boende, men ser med viss oro på de lättnader i utbildning som förslaget medför. Även att lättnaderna för HVB utan behandlingsbehov riskerar att blandas ihop med den nya stödboendeformen. Det känns även något förvirrande och oklart att Socialstyrelsen inte ger tydliga besked om fortsättningen för de tidigare lättnaderna (HSLF-FS 2015:34), utan *överbäger* att upphäva dessa i samband med att den nu föreslagna författningen träder ikraft. För de privata utförarna är det oerhört viktigt med framförhållning och att kunna planera sin verksamhet, varför tydlighet i frågan är önskvärt.

I förslaget om föreståndarens kompetens ges kommunerna och Inspektionen för vård och omsorg (IVO) mandat att själva avgöra vad som anses som lämplig utbildning och erfarenhet. Det öppnar upp för smarta lokala lösningar, bra flexibilitet och en snabbare tillståndsansökningsprocess som troligtvis kommer öka utbudet av antalet HVB. Däremot finns en risk att detta kan leda till stora skillnader runt om i landet i och med att olika kommuner och IVO gör olika bedömningar. Dessvärre kan det även leda till att oseriösa aktörer ser en chans att etablera sig på marknaden och dra nytta av systemet. Inte minst när kravet på högskoleutbildning är borttaget för föreståndare i HVB utan behandling. Därför är det av största vikt att IVO satsar än mer på tillsyn av de olika boendena och att tillstånd i större utsträckning dras in vid fusk och oegentligheter. Med anledning av detta anser Vårdföretagarna att kraven på högskoleutbildning för föreståndare ska gälla för alla typer av HVB-verksamhet.

Vårdföretagarna anser dock att den hittills tillämpade inställningen att det i princip bara är socionomer som har adekvat utbildning är ett allt för snävt synsätt. För att tillförsäkra samtliga HVB en hög och jämn kvalitet kan andra

högskoleutbildningar som t ex sjuksköterska, lärare, läkare, jurist, civilekonom eller motsvarande vara en lämplig akademisk bakgrund för en föreståndare för HVB. Även personer med yrkeshögskoleutbildning och med lång erfarenhet inom något av områdena barn, unga, missbruk, psykiatri, funktionshinder, sjukvård etc. skulle kunna vara lämpliga. Dessa personer ska då kunna uppvisa goda vitsord och lämpliga ledaregenskaper. Kravet på utbildningen enligt ovan bör gälla alla typer av ägar- och driftsformer.

I konsekvensanalysen som ligger till grund för förslaget till författning, görs en viktig genomgång av tidigare undersökningar och mätningar. Där slås det fast att utbildningen på föreståndare ofta är otillräcklig och att det förekommer brister i verksamheter som bedriver HVB. Däremot hänvisas till tillsynsrapporter gjorda 2013 och andra kartläggningar så tidigt som 2006. Vid den tiden var förutsättningarna helt annorlunda och Sverige stod inför andra problem och utmaningar jämfört med idag. Under 2013 sökte ca 3 700 barn asyl i Sverige och 2015 sökte sammanlagt 35 369 barn asyl, en ökning med 31 669 barn på två år. Det har lett till att förutsättningarna för HVB-verksamheten ser helt annorlunda nu mot då. Det är viktigt att ta det i beaktande när det förs resonemang grundande på erfarenheter från lång tid tillbaka.

Precis som Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) tog upp i sina synpunkter till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2003:20) om hem för vård eller boende, instämmer Vårdföretagarna i att det i dagsläget kan vara svårt att snabbt hitta personer med adekvat högskoleutbildning. Det är även något som försenar och försvårar ansökningsprocessen för att hitta lämplig personal. Därför är vi kritiska till att den nya författningen redan ska börja gälla under hösten 2016. Risken är överhängande att det saknas kompetent personal på landets HVB och att personer utan behörig utbildning anställs för att kunna hantera situationen.

Flera allvarliga incidenter med allt från mord till våldtäkter har inträffat på HVB-boenden den senaste tiden, varför det är viktigt att ha tydliga krav på ordning och reda på landets boenden. Därför bör det som i föreskrifterna och allmänna råden till stödboende tryckas på vikten av ordningsregler för de egna boendena inklusive delade utrymmena. För att skapa en struktur är det viktigt att det tydligt framgår vad som är accepterat på boendet och inte.

För att minimera problematiken då ensamkommande barn och ungdomar uppger felaktig ålder, bör det tydligt framgå i 4 kap. 2§ att vid tveksamheter av persons ålder måste socialnämnden omgående kontaktas. Idag finns inte denna möjlighet, vilket ofta leder till en bekymmersam situation då någon utger sig för att ha en annan ålder.

Vidare står i de allmänna råden under 5 kap. 1§ att *”Den som fattar beslut om utskrivning bör underrätta socialnämnden när det finns anledning att skriva ut en person från hemmet.”* Det är av central vikt att kommunikationen mellan HVB-

hemmet och socialnämnden fungerar och att kommunen blir informerad när en person skrivs ut från ett boende. Detta för att nämnden kan behöva vidta andra åtgärder eller placera personen på annan typ av boende. Därför är det av betydelse att föra in det i föreskriften.

För att minska risken att kriminella aktörer etablerar sig inom sektorn anser Vårdföretagarna att obligatorisk vandelsprövning bör ske innan tillståndsgivning från IVO. Likaså bör detta vara tillståndspliktig verksamhet för samtliga utförare, inte bara privata utan även offentliga och de som drivs via entreprenad. I dag tar även tillståndshandlingen alldeles för lång tid. Därför anser Vårdföretagarna att tillstånd ska kunna sökas på företagsnivå och inte per enhet. Det skulle skynda på processen oerhört.

I övrigt anser Vårdföretagarna att det finns ett behov av en HVB variant för ungdomar med en mindre problematik. Däremot tenderar boendeformen att bli tämligen snarlik den nya stödboendeformen. Det är viktigt att det blir en tydlig distinktion, annars försvinner själva syftet med de två olika boendeformerna.

Vårdföretagarna
Fredrik Borelius
Näringspolitisk expert